

FENOMÉN AGROTURISMU NA PŘÍKLADU JIHOMORAVSKÉHO KRAJE

The phenomenon of agritourism on the example of South Moravia Region

HELENA KUBÍČKOVÁ

<i>Katedra regionální ekonomie a správy</i>	<i>Dept. of Regional Economics and Administration</i>
<i>Ekonomicko-správní fakulta</i>	<i>Faculty of Economics and Administration</i>
<i>Masarykova univerzita</i>	<i>Masaryk university</i>
<i>✉ Lipová 41a, 602 00 Brno, Czech Republic</i>	
<i>E-mail: helena.kubickova.92@gmail.com</i>	

Anotace

Předkládaný příspěvek reaguje na novodobý trend z oblasti cestovního ruchu v podobě agroturismu. Tento poddruh venkovského cestovního ruchu v poslední dekádě roste a nabývá na atraktivitě v konotaci s tím, jak se zvyšuje podíl obyvatelstva ve městech. Ti postupně vyhledávají pro svoji rekreaci a odpočinek místa v blízkosti přírody. Přítomnost městských návštěvníků a jejich pobyt v rurálním prostoru generují pro farmáře, resp. podnikatele nabízející služby agroturismu dodatečný příjem a představují pro ně diverzifikaci jejich podnikatelské činnosti. Není tedy pochyb o pozitivních přínosech agroturismu pro stranu nabídky i poptávky. Tento příspěvek si proto klade za cíl identifikovat a analyzovat nabídku agroturismu a po syntéze dat provést deskripci aktuální realizace této formy cestovního ruchu. Jako výzkumné území byl zvolen Jihomoravský kraj. K naplnění cíle přispěla vlastní datová databáze čítající 23 zkoumaných objektů, které jako jediné splnily kritéria nastavená na základě literární rešerše. Zkoumaný objekt musel totiž nabízet ubytování, poskytovat o sobě relevantní informace na vlastní webové prezentaci a během návštěvy by mělo dojít k interakci mezi návštěvníkem a domácími zvířaty (např. formou minizoo, pozorováním atp.) Výsledky potvrdily, že i přes výraznou rozmanitost (například v ukazatelích kapacity, tedy počtu lůžek či pokojů) slouží agroturismus jako levnější alternativa dovolené a poskytuje některé typické činnosti, například jízdu na koni.

Klíčová slova

agroturismus, udržitelný cestovní ruch, nabídka cestovního ruchu

Annotation

This paper reacts to the recent trend in tourism in the form of agritourism. This branch of rural tourism has been increasing in the last decade and is becoming more attractive in the connotation to the growth of the urban population rate. Urban citizens of towns gradually seek out places close to nature for their recreation and relaxation. The presence of urban visitors and their sojourn in rural areas generate for farmers resp. entrepreneurs offering agritourism services an additional income and represent a diversification of their business. So, there is no doubt about the positive benefits of agritourism for both supply and demand. This paper, therefore, aims to observe and analyse the agritourism supply, and after data synthesis to describe the actual implementation of this form of tourism. The South Moravian Region was chosen as a research area. The goal was achieved by own data database of 23 surveyed objects, which were the only ones that fulfilled the criteria set on the background of the literature search. The object had to offer accommodation, provide relevant information on its own website and during the visit, there should be an interaction between the visitor and the domestic animals (e.g. in the form of a mini-zoo, observation, etc.). The results confirmed that, despite considerable diversity (e.g. in terms of capacity indicators, so the number of beds or rooms), agritourism serves as a cheaper alternative to vacation and provides some typical activities, such as horse riding.

Key words

agritourism, sustainable tourism, tourism supply

JEL classification: L83, Z32

1. Úvod

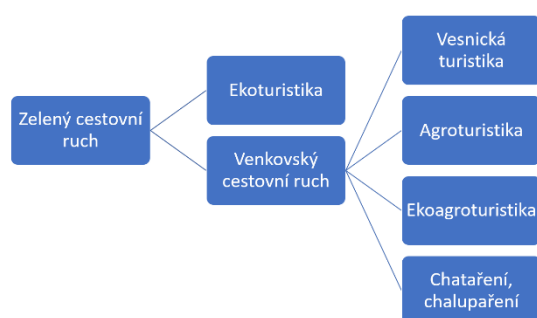
Po celém světě panuje megatrend, který se nevyhnul ani České republice, v podobě zvyšování podílu městského obyvatelstva vůči venkovskému, což přináší postupné vysídlování venkovského prostoru. Avšak bydlení ve městech s sebou přináší kromě pohodlí a pracovních příležitostí také negativní aspekty, jako je zvýšená míra hluku a prachu, znečištěné ovzduší, přelidněnost atp. Proto se v poslední dekádě mění styl, jakým nejen tuzemští obyvatelé měst tráví svůj volný čas a dovolenou (Novotná, Grajciarová, Polehňa, 2019). Vyhledávají totiž přirozenou a autentickou atmosféru venkova v blízkosti přírody a klidnějšího prostředí. V zemích západní Evropy je agroturismus oblíbenou formou cestovního ruchu s dlouholetou tradicí zpravidla pro domácí návštěvníky. To se vzhledem k historickému vývoji v České republice nedá konstatovat. Fenomén agroturismu zde můžeme sledovat teprve od devadesátých let, kdy nastala možnost soukromého vlastnictví a podnikání, a to včetně sektoru zemědělství. Nicméně, navzdory přerušení tradičních vazeb mezi zemědělci či statkáři a jejich půdou a podnikáním, se najdou po celé republice příklady, kdy se podařilo obnovit soukromý zemědělský provoz, a navíc k němu přičlenit cestovní ruch jako doplňující podnikatelskou činnost. Farmy a jim obdobné objekty (např. ranče) nově nabízejí ubytování a široké spektrum dalších služeb cestovního ruchu, kterými nejen vyjdou vstříc městské poptávce, ale především zúročí svůj potenciál a diverzifikují riziko z podnikatelského neúspěchu v zemědělství (dáno například špatnou úrodou).

V anglicky psané literatuře je sledovaný pojem uváděn vždy jako agritourism, výjimečně jako agrotourism. Český překlad se nabízí dvojitý. Někteří autoři jej popisují jako agroturismus, jiní jako agroturistiku. Například Pásková (2008) uvádí, že využívat pojem agroturistika je nepřesné a preferuje označení agroturismus, nicméně v ostatních zdrojích je spíše využíván prvotní termín. Vysvětlení rozdílů překladu či polemika nad vhodností vybraného termínu jsou pro účely této práce nadbytečné a jsou tudíž z textu eliminovány. Dále dle Konečného (2013) se vyskytuje označení jako faremní turistika, turistika na farmě, na farmě založený turismus či dovolená na statku. V literární rešerši je používána zejména domácí literatura, neboť znalosti tuzemských autorů lépe reflektují lokální situaci, které se věnuje samotný výzkum.

2. Teoretické vymezení problému

Od 70. let minulého století se ve spojení (nejen) s cestovním ruchem vyskytuje adjektivum udržitelný. Udržitelný cestovní ruch reaguje na negativní dopady pramenící z tohoto odvětví a snaží se je eliminovat. CzechTourism (2020) popisuje udržitelný cestovní ruch jako takový, který zabezpečuje zajištění současných a budoucích potřeb účastníků cestovního ruchu, a přitom pomáhá rozvoji území. S přihlédnutím k šetrnému využívání přírodních a kulturních hodnot vede k dlouhodobé prosperitě dané oblasti (CzechTourism, 2020). Ovšem, aby mohla být tato myšlenka naplněna, je potřeba realizovat takové druhy cestovního ruchu, které dané požadavky splňují. Mezi ně se řadí také zelený cestovní ruch, pod který dle Šimkové (2008) spadá venkovský cestovní ruch. Jeho poddruhem je již několikrát zmíněný agroturismus. Obr. 1 demonstruje zařazení agroturismu dle Šimkové (2008), ovšem tento model nelze považovat za dogma. Habán a Otepka (2004), kteří vynechali zařazení pod zelený cestovní ruch, nebo Sznajder, Przeborska a Scrimgeour (2009), kteří jej řadí pod alternativní cestovní ruch, představují vlastní modifikované ukotvení agroturistiky.

Obr. 1: Zařazení agroturistiky

Zdroj: práce autorky na základě Šimkové (2008)

Šimková (2013) či Konečný (2013) poukazují na fakt, že termíny venkovský cestovní ruch a agroturismus bývají často mylně považovány za synonyma, ovšem většina autorů (Konečný, 2013; Šauer a kol.2015; Šimková, 2008) chápou agroturismus jako poddruh venkovského cestovního ruchu. Vysvětlení této nepřesnosti nabízí Trojan a Trávníček (2012) na příkladu ubytování. Zatímco v rámci venkovského cestovního ruchu využívá návštěvník jakékoliv HUZ, například penzion či hotel umístěný v rurálním prostředí, agroturismus z této množiny

ubytovacích kapacit na venkově využívá pouze farmy. Kromě tohoto lehce matoucího zařazení agroturismu se vyskytuje ještě jedna teoretická nejasnost. V české literatuře totiž panuje rozpor v označení, zda se v případě agroturismu jedná o formu cestovního ruchu nebo druh. Šauer a kol. (2015), Pourová (2002) či Trojan a Trávníček (2012) jej považují za formu, Zelenka a Pásková (2012) naopak prezentují agroturismus jako druh cestovního ruchu.

Ať je zařazen či označen agroturismus jakkoliv, musí splňovat několik ustálených charakteristik, tak, aby se jím skutečně stal. Například dle George a Rilla (2011):

- vždy je vázaný na zemědělské usedlosti a farmy,
- nabízí možnost práce na farmě,
- poskytuje kontakt se zvířaty a živou přírodou,
- doplňuje pobyt o řadu dalších aktivit spjatých s přírodou či šetrných k přírodě.

Podobně popisuje agroturismus také Pourová (2002), která uvádí, že se jedná se o specifickou formu venkovského cestovního ruchu, která je vedle bezprostředního využívání přírody a krajiny venkova charakteristická přímým vztahem k zemědělským pracím nebo usedlostem se zemědělskou funkcí. Představuje symbiózu turistiky se zemědělstvím. Návštěvník tedy pobývá na farmách, statcích nebo jiných zemědělských usedlostech. Vždy je tedy spojeno zemědělství a cestovní ruch. Šťastná, Vaishar a Vavrouchová (2015) pojmenovávají tuto kombinaci jako multifunkční zemědělství. Dle Pourové (2002) je specifickým rysem agroturismu možnost návštěvníka volně se pohybovat v pracovním prostředí zemědělského podnikatele a seznámit se tak se vším, co tvoří zemědělskou usedlost.

Způsob, jakým je agroturistika rozdělena uvádí Habán a Otepka (2004):

- dovolená na farmě (nabídka ubytování a dalších služeb na farmě),
- gastronomický agroturismus (důraz je kladen na odbyt vlastních výrobků),
- „skandinávský typ agroturismu“ (pronájem budov, nabídka kempovacích ploch).

Ovšem vyskytuje se i jiná typologie. Například Šťastná, Vaishar a Vavrouchová (2015) uvádějí dělení na agroturistiku na rodinné farmě a agroturistiku v zemědělském podniku. Obě dělení poukazují na typy podniků, resp. farem, které se v agroturismu realizují. V zásadě nejčastěji je agroturismus provozován podnikateli v zemědělské prvovýrobě jako vedlejší, doplňková činnost a slouží k získání dodatečných finančních prostředků s tím, že zemědělská výroba by měla být činností dominantní. Konečný (2013) přidává ještě jeden typ farmy participující na tomto fenoménu, a to farmy, které již zemědělsky nehospodaří, avšak mají zemědělský charakter a jsou součástí venkovského turismu.

Šťastná, Vaishar a Vavrouchová (2015) považují za smysl agroturismu poznání života zemědělců a venkova, navázání blízkého kontaktu se zvířaty a zemědělskými plodinami, což vede ke zlepšení vztahů k půdě a posílení sounáležitosti s obyvateli venkova. Toho se dosáhne několika typickými aktivitami, které se s agroturismem a zemědělstvím pojí. Jsou to například každodenní pracovní činnosti vykonávané na farmě, údržba zahrady či sadu, péče o zvířata a jiný kontakt s nimi, vyjížděky a výuka jízdy na koních, ochutnávání domácí kuchyně, poznávání venkovského folkloru, tradic a řemesel, souznění s okolní přírodou, rybaření, cyklovýlety, a především zasloužený klid a relaxace. Z výše uvedeného vyplývá, že agroturismus je především aktivní formou/druhem cestovního ruchu. Základním předpokladem je tedy aktivní zapojení se do chodu farmy, ovšem míra participace je odlišná a nabývá různých podob (Trojan, Trávníček, 2012). Co se týče pobytového itineráře, i zde se rozsah pohybuje z extrému do extrému. Zábavu a program si návštěvníci vytváří na jedné straně úplně sami nebo je jejich program předem stanoven a důsledně organizován.

Kromě toho, že agroturismus přináší mnoho benefitů pro návštěvníky a podnikatele v zemědělství, lze jej považovat za prospěšný i pro bezprostřední okolí podnikání (obec), region, ale i pro celý stát (Závodná, 2015). Díky multiplikačnímu efektu cestovního ruchu je tak považován za jeden z klíčových determinantů v regionálním rozvoji. Pro satisfakci návštěvníků farmy během pobytu je třeba řádně upravit okolí a prostory objektu a vybavit jej určitým stupněm, což zvyšuje celkový standard zemědělských domácností, ale opět i obce, neboť ta s rozvojem cestovního ruchu ve svém katastrálním obvodu mnohdy zahájí investice do infrastruktury a materiálně-technické základny (dětská hřiště, sportoviště), která kromě návštěvníků využívají i domácí rezidenti. Zároveň tyto investice, provedené jak na farmě, tak v jejím okolí, znamenají práci pro lokální živnostníky a řemeslníky, což opět umocňuje možnost rozvoje regionu (viz např. Kubíčková, Novotná, 2019). Kapacity farem jsou však omezené v porovnání s hotelovým provozem. Není se tak třeba obávat negativních dopadů na obec v podobě zvýšeného dopravního provozu, odpadu aj. Dalším pozitivním aspektem rozvoje agroturismu je zvýšení zaměstnanosti a vytváření nových pracovních míst i pro osoby žijící mimo farmu. To vede ke zmírnění trendu vysídlování, neboť nedostatek práce

je častým a výrazným důvodem pro změnu bydliště. Přínosy pro různé aktéry definují obdobně Brabencová a Pourová (1995) či Trojan a Trávníček (2012).

Vzhledem k faktu, že se agroturismus pojí s přírodou, vyskytují se u tohoto tématu často pojmy spojení s předponou eko nebo bio. Jednou z odnoží agroturistiky je tak například ekoagroturistika. Jak uvádí Zelenka a Pásková (2012). Jedná se o formu cestovního ruchu, jejíž účastníci jsou motivováni pobytem na rodinných farmách zabývajících se alternativním zemědělstvím. Pod pojmem alternativní zemědělství si lze představit zemědělskou produkci, která není ošetřena jakýmkoliv umělým hnojivem, syntetickou chemikálií, herbicidy či pesticidy aj. Liší se i přístup ke zvířatům, která žijí ve svém přirozeném prostředí a nejsou nadbytečně vykrmována. V případě této formy cestovního ruchu vyzdvihuje Konečný (2013) také sociálně-kulturní aspekt, a to ten, že rodina žijící na farmě je v těsnějším sepětím s návštěvníky, kteří se účastní zemědělských prací a konzumace produktů ekologického zemědělství. Jako agroturismus, tak ekoagroturismus lze dále chápat také jako prvky special interest tourismu, což je další forma cestovního ruchu, která slouží jako nástroj udržitelnosti (Novotná, Frantál, Kunc, Kubičková, 2019).

Ačkoliv bylo představeno mnoho kladných stránek agroturismu, lze najít i některé negativní aspekty či problémy, které se v prostředí České republiky s agroturismem pojí. Výrazným rysem je zprerthání původních rodinných a majetkových vztahů s určitými pozemky. Teprve od 90. let se znovu objevují farmy, o které se stará například jedna rodina. To, že se celý zemědělský sektor a jeho doplňková podnikatelská činnost v podobě agroturismu obnovuje od počátku znamená, že nejsou nastaveny žádné standardy této služby. Rozsah i kvalita služeb se liší s ohledem na podnikatele. Na tuto širokou disparitu služeb a stupně jejich jakosti upozorňují Dudák a Pavelka (2012). Například, již samotné usedlosti se liší. Agroturismus se týká jak malých chalup, tak rozlehlých statků, a to umístěných jak v nížinách, tak horských oblastech. Ubytování se pohybuje od skromných podmínek v případě pokojů a kempů až po luxusně zařízené apartmány. Avšak, určité mantinely nastavuje agroturismu Pásková (2008). Tato autorka považuje za vhodnou kapacitu ubytování do maximální výše 12 lůžek. Kromě této nestandardizace poukazuje Závodná (2015) na problém s pracovní vyčerpáním žen. Tato autorka podotýká, že práce navíc danou sekundární podnikatelskou činností v podobě nabízení služeb cestovního ruchu zatíží především ženy-farmářky, které se kromě zemědělského provozu nově starají také o pohodlí hostů, úklid jejich prostor či jejich stravování.

3. Cíl příspěvku, data a metody

Tento příspěvek je komplexním šetřením objektů participujících na fenoménu agroturismu. Cílem práce je provést deskripci aktuální realizace tohoto fenoménu, a tudíž představit jeho aktuální situaci na příkladu Jihomoravského kraje. Pro naplnění cíle byla zpracována sekundární data v podobě údajů vybraných objektů agroturismu. Data z databáze byla následně analyzována pomocí kvantitativních metod zpracování. Kromě datové analýzy byly použity metody pozorování a syntézy. Data byla sbírána v rámci desk research z několika zdrojů, jednak během online průzkumu samotných zařízení, dále bylo čerpáno z nabídkových katalogů destinačních společností s oblastním působením ve vybraném regionu (Centrála cestovního ruchu Jižní Morava, ZnojmoRegion, Turistická asociace Slovácko, Brněnsko, MAS Moravský kras, Pálava a Lednicko-valtický areál) a také z materiálů oborově zainteresovaných organizací, například Svazu venkovské turistiky. Data byla sbírána od 1. února 2020 do 15. března 2020. Data pochází od objektů, které byly zařazeny do databáze zkoumaných prvků a nabývají formu např. kapacitních údajů (počet lůžek, počet pokojů) nebo údajů ohledně nabízených služeb a aktivit, restauračního zařízení aj. Objekty zařazené do databáze musela splnit 3 kritéria stanovená autorkou na základě literární rešerše. Kritéria byla:

- objekt musí nabízet ubytování,
- objekt musí mít k dispozici webovou prezentaci s relevantními (popř. aktuálními) informacemi o ubytování, tak aby měl potenciální návštěvník představu o kvalitě nabízené služby,
- doplňkovou službou k ubytování musí být možnost kontaktu s domácími zvířaty.

Toto kritériální zařazení vedlo k výběru těch „nejčistších“ objektů agroturismu v katastrálním území Jihomoravského kraje. Eliminovány tak byly například objekty, které lze jistě považovat za jednodenní cíle agroturismu, jako jsou Salaš Travičná, Stáj Salma nebo Pštrosí farma v Doubravici n. Svitavou, a to proto, že neposkytují ubytování. Na druhou stranu, zařazen nebyl ani objekt Pomeranch u rybníka či Agropenzion Vápenice (a mnoho dalších) neboť plní předpoklady v rámci venkovského cestovního ruchu, v případě agroturismu však absente kontakt se zvířaty. Objekty jako například Panská Lícha či Jezdecký klub Mikulov byly také vynechány, a to z toho důvodu, že povaha podnikání odděluje provoz zemědělské činnosti (v tomto případě chov koní, pronájem ustájení) od ubytovacích služeb, tj. produkt není poskytován komplexně. Teoretická rešerše uvedla, že znakem agroturismu je mimo jiné kontakt s rodinou hostitele, navázání vztahů s rezidenty na farmě a jiná forma sociální interakce. Od tohoto kritéria bylo upuštěno, neboť by jej splnilo pouze pár jednotek objektů, což považovala autorka za nedostatečný vzorek k hlubší analýze.

3. Výsledky

Celkově bylo na základě dat sesbíraných pro tento příspěvek na území Jihomoravského kraje identifikováno 23 rekreačních objektů, farem či penzionů a jiných zařízení, které plní kritéria popsaná v metodice tohoto příspěvku. Názvy objektů uvádí Tab. 1. Oproti kritériím uvedeným v sekci metodiky byly uděleny dvě výjimky. První z nich pro objekt Farma Trnka, který o sobě neposkytuje informace na žádné vlastní webové prezentaci (resp. existuje, ale nefunguje). Na druhou stranu, na jiných kontaktních místech, například na oficiálním portálu Jižní Moravy www.jizni-morava.cz či na facebookovém profilu tohoto zařízení lze najít informaci dostatek. Druhou výjimkou je Vinařský dům Sedlec, který nesplňuje podmínku kontaktu se zvířaty, avšak nedá se upřít jeho ryze rurální charakter. To, že jsou v objektu vítáni domácí mazlíčci, se rozhodla autora uznat jako dostatečnou kompenzaci za nedodržené kritérium.

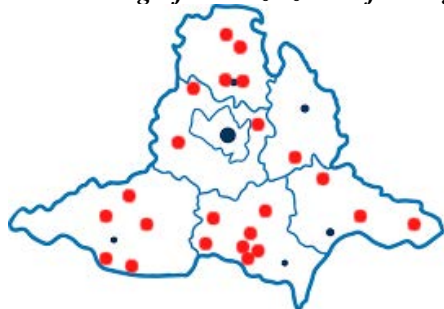
Tab. 1: Objekty agroturismu identifikované na Jižní Moravě

okres Brno-venkov	okres Znojmo	okres Břeclav	okres Blansko	okres Vyškov	okres Hodonín
BOUTIQUE pension Zámecký Mlýn	CAMPING COUNTRY	Farma Ovčí terasy	Agrocentrum Ohrada	Ekofarma Jalový Dvůr	Bukovanský mlýn
Farma Smolův mlýn	Farma Trnka	Hippoclub Lednice	Penzion U Strakatého koně		Farma a penzion Růdník
Ranč U jelena	Horse farm Kroutilík	Jáňův dvůr	Statek Samsara		Hornácká farma
	Penzion Jelení farma	Moravský statek Strachotín	Westernové městečko Boskovice		
	Osada Havranů	Penzion u Dáblova kopyta			
		Vinařský dům Sedlec			
		Zámecký mlýn Nejdek			

Zdroj: vlastní zpracování

Prvně bylo zkoumáno, jak jsou objekty rozloženy na území vymezeného kraje. Jak je vidno z Obr. 2 s přibližnou lokací jednotlivých objektů (červené puntíky), nejvíce z nich se nachází v okrese Břeclav (7 objektů, tj. 30 %), dále v okrese Znojmo (5 objektů, tj. 22 %) a v okrese Blansko (4 objekty, tj. 17 %). Naopak, i přes enormní přírodní potenciál Bílých Karpat se v okrese Hodonín nachází pouze 3 objekty (13 %). Shodná čísla platí i pro okres Brno-venkov. Nejhůře se umístil okres Vyškov, kde se vyskytuje pouze 1 objekt (tj. 4 %). Lze konstatovat, že geografické rozmístění farem není vázáno na významné turistické atraktivity (např. Národní park Podyjí), s výjimkou Lednicko-valtického areálu, u kterého leží a z jehož návštěvnosti těží 3 objekty. V případě CHKO Moravský kras je podobný závěr diskutabilní, neboť sama o sobě má tato oblast rurální charakter vhodný pro zemědělskou živočišnou výrobu.

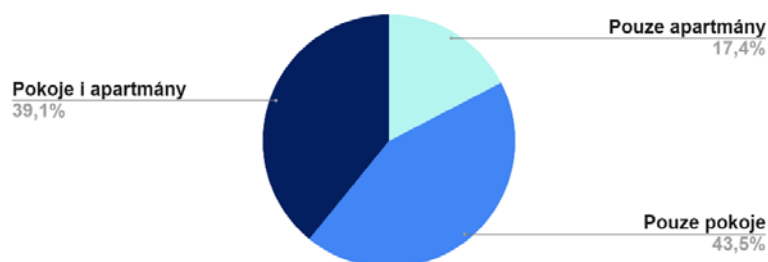
Obr. 2: Geografické rozložení objektů agroturismu v Jihomoravském kraji

Zdroj: vlastní práce autorky

V dalším kroku byla podrobena zkoumání nabídka ubytování. Obr. 3 zobrazuje, že objekty agroturismu nabízejí buď pouze pokoje, nebo apartmány, nebo kombinaci obojího, přičemž pokoje mírně převládají (43,5 %), avšak populární jsou i kombinace obojího (39,1 %). Pouze apartmány se v objektech nalézají spíše minimálně.

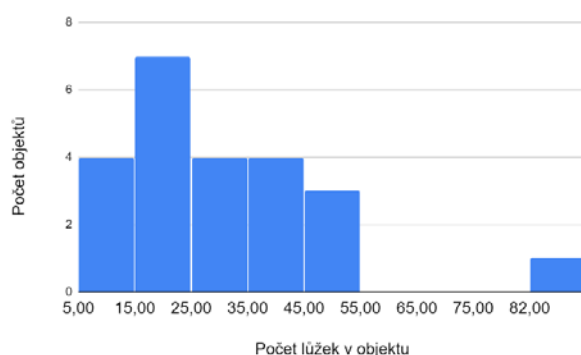
Obr. 3: Skladba typů ubytování

Zdroj: vlastní práce autorky

V případě počtu lůžek, z histogramu na Obr. 4 vyplývá, že nejvíce objektů agroturismu (tj. 7) nabízí mezi 15 a 25 lůžky. To znamená, že podmínka, o které v teoretické části hovořila Pásková (2008), neodpovídá jihomoravské realitě, resp. blíží se jí pouze 4 objekty. Nejvyšší kapacitu v počtu 82 lůžek nabízí Apartmán hotel ve Westernovém městečku Boskovice, nejméně z nich lze najít na Hornácké farmě, kde je k dispozici pouze 5 lůžek. Dohromady disponují objekty kapacitou 675 lůžek.

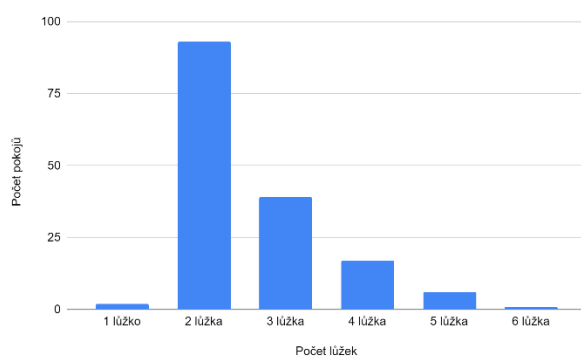
Obr. 4: Rozložení počtu lůžek v objektech

Zdroj: vlastní práce autorky

Celkem se ve sledovaných objektech nachází 164 pokojů a 42 apartmánů. V případě apartmánů jsou nejvíce zastoupeny apartmány čtyřlůžkové, minimálně pak dvojlůžkové (2) nebo třílůžkové (5). V nabídce jsou však k mání až extrémně velké apartmány s kapacitou 10 nebo 12 lůžek. U pokojů představuje situaci následující graf na Obr. 5. Lze vidět, že na trhu převládají dvojlůžkové pokoje (57 %), následně se vyskytují spíše pokoje třílůžkové (24 %) případně čtyřlůžkové (10 %).

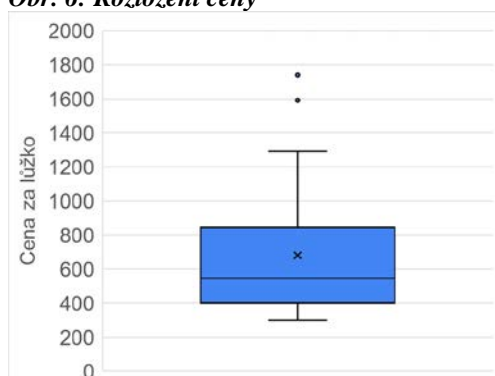
Obr. 5: Kapacita pokojů

Zdroj: vlastní práce autorky

Důležitým kritériem, ať už pro návštěvníky nebo podnikatele, je cena za nabízenou službu. Následující krabicový graf na Obr. 6 ukazuje rozložení ceny ze všech 23 sledovaných objektů. Srovnávané ceny jsou za 1 osobu za noc, popřípadě za pokoj za noc, kde se cena podělila dle počtu lůžek.

Obr. 6: Rozložení ceny

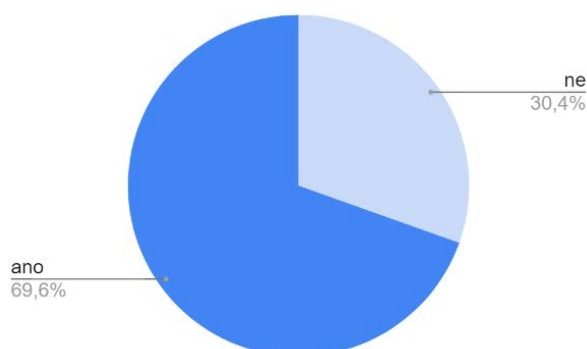

Zdroj: vlastní práce autorky

Odlehlé hodnoty představují ceny 1 740 Kč za osobu za noc v BOUTIQUE pension Zámecký Mlýn a 1 590 za noc na Bukovanském mlýně. Celkově graf naznačuje, že rozložení ceny je spíše asymetrické. Střední polovina všech hodnot leží mezi 400 Kč a 846 Kč. Průměrná cena za 1 osobu za noc, zobrazena vprostřed grafu znakem x, činí 681 Kč. Nejmenší cena za ubytování je 300 Kč, nejvyšší pak (vyjma zmíněných extrémů) 1 290. Medián všech hodnot dosahuje 545 Kč. Ceny však potvrzují fakt, že dovolenou na venkově ve zkoumaných objektech mohou návštěvníci zvolit jako levnější alternativu vůči například dovolené u moře.

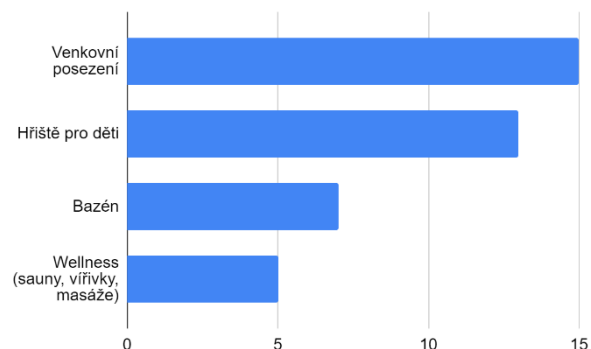
Ve druhé polovině výzkumu se autorka zaměřila na ostatní služby objektů agroturismu a na činnosti, které lze ve sledovaných objektech dělat. Prvně autorka zkoumala, zda objekty agroturismu nabízejí v rámci svých služeb nějakou formu stravovacího provozu, který by byl dostupný i neubytovaným návštěvníkům. Vzhledem k tomu, že stravování je považováno za jednu z hlavních služeb cestovního ruchu, je jeho přítomnost signifikantní a atraktivní pro návštěvníky. Sledované objekty uspěly a tento návštěvnický nárok většinou plní. Ať už se jedná o restauraci, hospodské zařízení s omezenou nabídkou jídel či kavárnu, necelých 70 % ze všech 23 identifikovaných objektů možnost stravování poskytuje. Dlužno podotknout, že většina z nich má sezónní charakter, jiné jsou provozovány celoročně během víkendů a po celý týden během letních měsíců aj.

Obr. 7: Dostupnost stravování

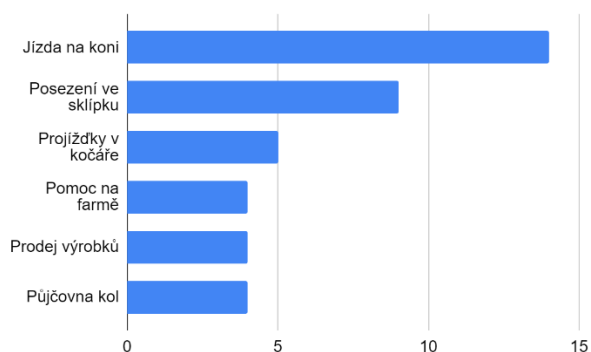
Zdroj: vlastní práce autorky

Další vybavení objektů, které zpříjemňují pobyt návštěvníkům, ukazuje následující graf na Obr. 8. V 15 objektech z 23 objektů čeká na návštěvníky možnost využití venkovního posezení, kde lze např. grilovat. Nutno podotknout, že venkovní posezení najde uplatnění pouze v nejvyšší sezóně. Atraktivním lákadlem, které však vyžaduje vysoké investice, jsou prvky wellness. V případě, že by si objekt přál rozmělnit sezónnost, představuje wellness jeden z možných nástrojů. Ten byl ovšem doposud implementován minimálně (pouze v 22 % objektů).

Obr. 8: Dodatečné vybavení objektů agroturismu

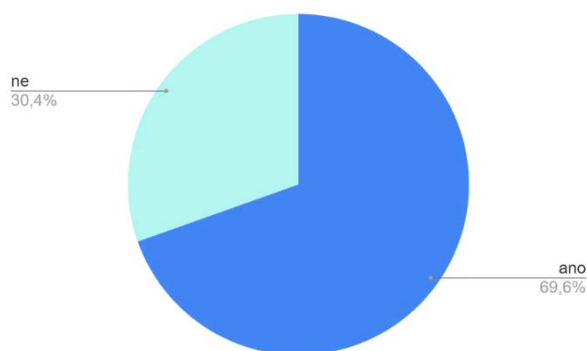
Zdroj: vlastní práce autorky

Co se týče aktivit a činností, které svým návštěvníkům nabízejí či doporučují sledované objekty, jsou výsledky poněkud rozporuplné s teoretickou rešerší. Čistě agroturistické aktivity, například pomoc na farmě/sadu a péče o zvířata, nekomunikuje téměř žádné ze zkoumaných zařízení. Podnikatelé také minimálně prodávají výrobky své zemědělské činnosti. To může být způsobeno tím, že mnoho objektů chová pouze koně. Z této zemědělské činnosti neplyne žádná hmotná produkce, kterou by mohli návštěvníci zakoupit jako suvenýr aj. Pomoc na farmě tak ocení pouze 17 % objektů, stejný poměr objektů prodává výrobky své produkce. Jako zajímavý fakt považuje autorka to, že možnost půjčení kol, což jistě není služba vyžadující závratné počáteční investice, nabízí také jen 17 % sledovaných zařízení, přičemž tato dodatečná nabídka je v Jihomoravském kraji uplatnitelná a zároveň zvyšuje konkurenceschopnost podnikatele. Nejčastěji se tak návštěvník setká s možností jízdy na koni (14 objektů, tj. 61 %), popřípadě s tím spojenou jízdou v povozu či kočáře (22 %). I toto vyplývá z převládajícího charakteru zemědělství. Druhou nejčastější činností, kterou si mohou hosté dopřát je posezení ve sklípku s degustací vína (9 objektů, tj. 39 %), což jistě koreluje s faktem, že zkoumaný kraj je oblastí, kde se hojně pěstuje a produkuje víno.

Obr. 9: Aktivita spojené s agroturistikou na Jižní Moravě

Zdroj: vlastní práce autorky

Posledním bodem výzkumu objektů agroturismu v Jihomoravském kraji byla možnost uspořádání akce v selektovaných objektech, například oslavy, svatby, či menší konference. I v tomto ohledu si objekty vedou dobře, neboť akci lze uspořádat v 69,6 % objektů, tedy v 16 z 23 sledovaných zařízení.

Obr. 10: Možnost uspořádání akce v objektu agroturismu

Zdroj: vlastní práce autorky

Autorka následně ověřila hypotézu, která se v případě pořádání akcí nabízí. Tab. č. 2 ukazuje v jednoduché matici, zda možnost uspořádání akce souvisí s přítomností stravovacího provozu v objektu (znění hypotézy). Hypotéza se potvrdila, neboť ve 14 případech pořádají akce ty objekty, které stravovací provoz mají k dispozici. 5 objektů stravování nemá a akce nenabízí.

Tab. 2: Souvislost mezi stravovacím provozem a pořádáním akcí

		Možnost uspořádání akce	
		Ano	Ne
Stravovací provoz	Ano	14	2
	Ne	2	5

Zdroj: vlastní práce autorky

4. Závěr

Předložený příspěvek analyzuje a následně popisuje výsledky zpracovaných dat z oblasti agroturismu v Jihomoravském kraji. Agroturismus, jako jedna z forem šetrného cestovního ruchu, nabývá neustále na atraktivitě v konotaci s tím, jak se zvyšuje podíl obyvatelstva ve městech a také tím, jaký tlak je na odvětví cestovního ruchu neustále vyvíjen z pohledu udržitelnosti. Pro městské obyvatelstvo představuje venkov klidnější prostředí a liduprázdňější místa v blízkosti přírody. Na druhé straně, přítomnost městských návštěvníků a jejich pobyt v rurálním prostoru generuje pro farmáře dostatečný příjem a představuje pro ně diverzifikaci jejich podnikatelské činnosti a nadstavbu zemědělské produkce. Není tedy pochyb o pozitivních přínosech agroturismu. Avšak, díky historickému vývoji s dopadem na zemědělství a teprve počátečním rozvojem agroturismu v tuzemsku, má tato forma cestovního ruchu mnoho podob.

Cílem této studie proto bylo analyzovat nabídku agroturismu a po syntéze dat provést deskripci tohoto fenoménu právě s ohledem na jeho rozmanitost. Cíl byl naplněn výzkumem, při kterém byl analyzován vzorek výzkumu složený z 23 objektů, resp. zařízení agroturismu v Jihomoravském kraji.

Potvrdilo se, že agroturismus v Jihomoravském kraji, je rozmanitý (například co se týče kapacitních ukazatelů, tedy počtu lůžek a pokojů). Různorodá kvalita služeb i přístup k návštěvníkům může vést k tomu, že budou mnohdy zmateni. Předmětem dalšího výzkumu by tedy mohlo být, jak tuto rozmanitost překlenout, například pomocí certifikace služeb, a pomoci tak straně poptávky sjednotit obraz o agroturismu a jeho vnímání. Kromě tohoto, reálná podoba se odlišuje od té, kterou definuje literatura. Například, pokud by byly uvažovány pouze farmy, a nikoliv penziony či koňské ranče, participovalo by na agroturismu jen několik jednotek podnikatelů. Obdobně, kdyby se výsledky posuzovaly dle typizovaných činností (pomoc na farmě, prodej, interakce s rodinou farmáře/podnikatele), těchto jednotek ještě ubyde. Literatura a praxe jsou tedy v rozporu a je otázkou dalšího výzkumu, zda skutečně brát agroturismus tak, jak je radikálně vymezen v teorii nebo dát přednost volnější charakteristice prokázané faktickou realizací.

Literatura

- [1] BRABENCOVÁ, H., POUROVÁ, M. a kol., (1995). *Podpora rozvoje agroturistiky místní správou. Instruktorická příručka*. Praha: Agentura pro trh práce a sociální politiku.
- [2] CZECHTOURISM, (2020). *Udržitelný cestovní ruch*. [online]. [cit. 7. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.eden-czechtourism.cz/udrzitelny-cestovni-ruch/>.

- [3] DUDÁK, V., PAVELKA, Z., (2012). *Agroturistika v České republice: dovolená na venkově*. Praha: Novela bohemika. ISBN 978-80-87683-03-3.
- [4] GEORGE, H., RILLA, E., (2011). *Agritourism and Nature Tourism in California*. Richmond: UCANR Publications. ISBN 978-60107-742-4.
- [5] HABÁN, M., OTEPKA, P., (2004). *Agroturistika*. Nitra: SPU. ISBN 80-8069-451-6.
- [6] KONEČNÝ, O., (2013). *Agroturistika a venkovská turistika: venkovský cestovní ruch v České republice*. Brno: Mendelova univerzita v Brně. ISBN 978-80-7375-738-0.
- [7] KUBÍČKOVÁ, H., NOVOTNÁ, M., (2019). Historické památky ve venkovských oblastech – výzvy pro další rozvoj destinace. In *14. mezinárodní konference Aktuální problémy cestovního ruchu. Sborník z mezinárodní konference. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava*, pp. 156-165. ISBN 978-80-88064-42-8.
- [8] NOVOTNÁ, M., FRANTÁL, B., KUNC, J., KUBÍČKOVÁ, H., (2019). Special Interest Tourism in the Czech Republic: Introduction and Overview. *Czech Journal of Tourism*, vol. 8, no. 1, pp. 49-63. ISSN1805-9767 . DOI 10.2478/cjot-2019-0004.
- [9] NOVOTNÁ, M., GRAJCIAROVÁ, L., POLEHŇA, D., (2019). Identifikace globálních trendů v cestovním ruchu a jejich vliv na udržitelnost destinace. In *XXII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, pp. 462-469. ISBN 978-80-210-9268-6. DOI 10.5817/CZ.MUNI.P210-9268-2019-58.
- [10] PÁSKOVÁ, M., (2008). *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7041-658-7.
- [11] POUROVÁ, M. (2002). *Agroturistika*. Praha: Credit. ISBN 80-213-0965-2.
- [12] SZNAJDER, M., PRZEBORSKA, L., SCRIMGEOUR, F., (2009). *Agritourism*. Wallingford: CABI. ISBN 978-1-84593-482-8.
- [13] ŠAUER, M. a kol., (2015). *Cestovní ruch: učební text*. Brno: Masarykova univerzita.
- [14] ŠIMKOVÁ, E., (2008). *Sustainability in tourism and rural areas: monograph*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-361-1.
- [15] ŠIMKOVÁ, E., (2013). *Manažerské a marketingové přístupy ve venkovské turistice*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7041-586-3.
- [16] ŠTASTNÁ, M., VAISHAR, A., VAVROUCHOVÁ, H., (2015). *Cestovní ruch jako alternativní odvětví pro rozvoj jihomoravského venkova?* Brno: Mendelova univerzita v Brně. ISBN 978-80-7509-316-5.
- [17] TROJAN, J., TRÁVNÍČEK, J., (2012). *Cestovní ruch a udržitelný rozvoj*. Brno: Vysoká škola obchodní a hotelová. ISBN 978-80-87300-21-3.
- [18] ZÁVODNÁ, L. S., (2015). *Udržitelný cestovní ruch: principy, certifikace a měření*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. Monografie. ISBN 978-80-244-4576-2.
- [19] ZELENKA, J., PÁSKOVÁ, M. (2012). *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Praha: Linde Praha. ISBN 978-80-7201-880-2.

Příspěvek byl zpracován v rámci projektu specifického výzkumu na Masarykově univerzitě MUNI/A/1033/2019.